

GELİR DAĞILIMININ YÜKSEK ÖĞRENİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİNE ETKİSİ: TÜRKİYE'DE ÖZEL ÜNİVERSİTE GERÇEĞİ¹

Orhan KANDEMİR

Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Meslek Yüksekokulu, Kastamonu.

Ferudun KAYA

Karaelmas Üniversitesi, Alaplı Meslek Yüksekokulu, Zonguldak.

Özet

Günümüzde eğitimde fırsat eşitliğinin önündeki en önemli engellerden birisi ekonomik koşullardır. Türkiye 'de hukuken eğitimde fırsat eşitliği sağlanmasına karşın, ekonomik koşulların tüm vatandaşların eşit eğitim almasına imkân vermemesi eğitimde fırsat eşitliğini engelleyen bir faktördür. Türkiye 'de eğitimde fırsat eşitliğini engelleyen ekonomik koşulların üniversite eğitim sürecinde daha da önem kazandığını söylemek mümkündür. Özel üniversitelerin yüksek ücretleri ve devlet üniversitelerindeki muadili bölümlere göre düşük puanları dikkat çekici bir husustur. Bu çalışmada konuyla ilgili analizlerde Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Meslek Yüksekokulu öğrencileri incelenmiştir. Araştırma sonuçları, bir taraftan meslek yüksek okulu öğrencilerinin büyük bölümünün yoksulluk sınırındaki ailelerin çocukları olduğunu gösterirken diğer taraftan bu öğrencilerin çoğunluğunun üniversite sınavından aldıkları puanların özel bir üniversitenin alanlarıyla ilgili lisans bölümüne girmelerine yeterli olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin meslek yüksekokulu yerine özel bir üniversitede lisans eğitimi alamamasının en önemli sebebi maddi imkânlarının yeterli olmamasıdır. Bu durum ekonomik şartların eğitimde fırsat eşitliğini engellediğinin bir göstergesidir.

Anahtar Kelimeler: Gelir düzeyi, Özel üniversite, Meslek yüksekokulu, Yoksulluk.

THE IMPACT INFLUENCE OF INCOME DISTRIBUTION ON EQUALITY OF OPPORTUNITIES IN HIGHER EDUCATION: PRIVATE UNIVERSITY REALITY IN TURKEY

Abstract

Today, one of the most important barriers to equal opportunities in education is economic conditions. Although equal opportunity principle is provided in Turkish law, the fact that economic conditions do not allow all the citizens to take equal education is a factor preventing

¹ Bu çalışmada, 27–29 Mayıs 2009 tarihleri arasında düzenlenen 1.Uluslararası 5.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumunda sunulan, “Gelir Düzeyi ve Üniversite Tercihi İlişkisi: Meslek Yüksekokulları Düşük Gelirli Ailelerin Çocuklarının Eğitim Gördüğü Yerler midir?” adlı bildirden faydalanılmıştır.

equal opportunities in education. It is possible to say that economic conditions preventing equal opportunities become more important in university education process. It draws attention that although the private universities' have higher fees, they have lower scores for departments compared to those of state universities. With the analyses made in this study, the students enrolled at Kastamonu University Kastamonu Vocational High School were investigated in terms of the following variables. The results of the study indicated that most of these students come from low-income families at poverty level and the scores they got in the university entrance exam were sufficient to enter a department of a private university. The most important reason why they study in a vocational high school instead of a private university is insufficient economic conditions. This situation indicates that economic conditions prevent equal opportunities in education.

Key words: Level of income, private university, vocational high school, poverty.

1. Giriş

Türkiye'de devlet üniversitelerinde eğitim gören pek çok üniversite öğrencisi ÖSYM sınavından aldıkları puanlarla özel üniversitelerdeki görece daha iyi bölümlerde eğitim görme imkânlarına sahiptir. Fakat gençler ailelerinin yeterli maddi imkânlara sahip olmamaları nedeniyle özel üniversite yerine ya devlet üniversitelerinde eğitim görmekte ya da hiçbir üniversiteye yerleşmemektedir. Bu durum yüksek öğrenimde fırsat eşitliğinin olmadığına göstermektedir.

Bu çalışmada, gelir düzeyi ile eğitimde fırsat eşitliği arasındaki ilişki dolayısıyla ekonomik koşulların eğitimde fırsat eşitliğini etkileyip etkilemediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Meslek Yüksek Okulu iktisadi ve idari programlarında eğitim gören öğrencilere anket yöntemiyle belli sorular yöneltilerek elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

Her alanda fırsat eşitliğinin savunulduğu günümüzde maddi imkânlar, Türkiye'de üniversite eğitiminde fırsat eşitliğini engelleyen en temel faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Türkiye'de Yoksulluk Ve Gelir Dağılımı

TÜİK'e göre *yoksulluk*; İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumudur. Yoksulluğu dar ve geniş anlamda olmak üzere iki türlü tanımlamak mümkündür. Dar anlamda yoksulluk, açıktan ölme ve barınacak yeri olmama durumu iken, geniş anlamda yoksulluk, gıda, giyim ve barınma gibi olanakları yaşamlarını devam ettirmeye yettiği halde toplumun genel düzeyinin gerisinde kalmayı ifade eder.

Buradan hareketle genel anlamda yoksulluk, toplumun yaşam standardının mutlak veya görece olarak minimum bir düzeyinin altında kalan kişinin statüsü olarak tanımlanabilir. Daha spesifik bir tanımlamaya göre toplam gelirin yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan minimum ihtiyaçları karşılayamaması durumudur (1).

Türkiye’de pek çok aile gıda, barınma, giyim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamalarına rağmen çocuklarının iyi bir eğitim almalarını sağlayacak maddi imkâna sahip değillerdir. Türkiye’de 4 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 2008 rakamlarıyla Tablo 1’de görüldüğü gibi 706 TL’dir.

Tablo1: Hane Halkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk Sınırları, Türkiye

Hanehalkı büyüklüğü	2007		2008 ⁽³⁾	
	Açlık sınırı (1)	Yoksulluk sınırı (2)	Açlık sınırı (1)	Yoksulluk sınırı (2)
	TL	TL	TL	TL
1	105	275	118	314
2	159	415	178	473
3	201	524	225	597
4	237	619	265	706
5	270	706	302	805

(1) Gıda harcamalarından oluşan yoksulluk sınırıdır.

(2) Gıda ve gıda dışı harcamalardan oluşan yoksulluk sınırıdır

(3) Gıda yoksulluk sınırı, 2003 temel yıllık Tüketici Fiyat Endeksi’nin gıda ana grup indeksi ile; gıda ve gıda dışı bileşenlerden oluşan yoksulluk sınırı ise genel indeks ile genişletilerek 2008 yılına inflata edilmiştir.

Kaynak: TÜİK (http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=23&ust_id=7, Erişim Tarihi: 24.12.2008).

Gelir dağılımı: Bir ülkede belirli dönemler içinde üretilen gelirin fertler, fertlerden oluşan gruplar veya üretim faktörleri arasında bölünmesini ifade etmektedir. Gelirin fertler, aileler ve çeşitli tüketici birimler arasında bölünmesine kişisel gelir dağılımı denilirken üretim faktörleri arasındaki dağılımı ise fonksiyonel gelir dağılımı olarak adlandırılmaktadır. Türkiye’de 1963’te ilk olmak üzere, devam eden tarihlerde çeşitli kurumlar tarafından birçok gelir dağılımı araştırması yapılmıştır. Kişisel gelir dağılımı tahlilinde en çok kullanılan yöntem, nüfusun yüzde dilimlerine gelirin hangi nispette dağıldığını göstermek şeklindedir. Türkiye’de yapılan çeşitli gelir dağılımı araştırmalarının sonuçları bu yöntemlerle değerlendirilmektedir (2).

Tablo 2’de 2005 yılı itibarıyla nüfusun %20’lik dilimlerinin gelirden aldığı paylar görülmektedir. Nüfusun ilk yüzde yirmilik bölümü toplam gelirin sadece %6,1’ini alırken, en yüksek gelirli yüzde yirmilik bölümü toplam gelirin %44,4’ünü almaktadır.

Tablo 2: Türkiye’de Gelir Dağılımı 2005

Gelir Grubu	1. % 20	2. %20	3. % 20	4. % 20	5. % 20	Toplam
Tahmini fert sayısı	14.566.205	13.395.793	14.212.659	14.715.167	14.721.345	71.611.169
Toplam hane geliri (%)	6,1	11,1	15,8	22,6	44,4	100

Kaynak: TÜİK (http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=23&ust_id=7, Erişim Tarihi: 24.12.2008).

Türkiye’de gelirin adaletsiz dağılımı nedeniyle yoksulluk sınırının altında gelir elde eden alt gelir gurupları eğitime ve diğer beşeri sermaye yatırımlarına yeterli kaynak ayıramamaktadırlar.

3. Eğitimde Fırsat Eşitliği Ve Özel Üniversiteler

3.1. Eğitimde Fırsat Eşitliği Kavramı

Bir kavram olarak “*Eğitimde fırsat eşitliği*” toplumun tüm bireylerinin ayırım yapılmaksızın, yeteneklerini en uygun biçimde geliştirmede eğitim hizmetlerinden eşit ölçüde yararlanma şansına sahip olmaları olarak tanımlanabilir. Günümüzde, dünya ülkelerinin çoğunda insanların hukuk önünde eğitimsel haklarının eşitliği sağlanmıştır. Fakat bu durum, eğitimde eşitliğin tam olarak sağlanmış olduğu anlamına gelmemektedir. Hiçbir hukuksal engel bulunmamasına karşın, insanların maddi olanakları eşit olmadığı için eğitimden eşit ölçüde yararlanamadıkları görülmektedir. Bu nedenle, “eğitimde fırsat eşitliği”nin olabilmesi için, insanların hukuk önünde eşit eğitim alma hakkına sahip olmaları yanında bu hakkı kullanabilme olanaklarına da sahip olmaları gerekir. Bu da kimi yazarların belirttiği gibi, ancak ekonomik işleyişin toplumun tüm kesimlerine eşit yarar sağlamasıyla gerçekleştirilebilir (3).

Eğitsel fırsat eşitliği konusundaki ilk ve en kapsamlı alan araştırmalarından birisi James S. Coleman tarafından yapılmıştır. O’na göre “Eğitimde fırsat eşitliği” kavramının anlaşılabilmesi için öncelikle çocuğun toplumsal konumunun farklı tarihsel dönemlere göre nasıl değiştiğinin incelenmesi gereklidir. Sanayi Devrimi öncesi Avrupa’da çocuğun konumu tümüyle aileye ve özellikle babaya bağımlıdır. Baba serf ise oğul da serf, baba zanaatçıysa oğul da öyle olacaktır. Kaldı ki, feodal düzende aile temel üretim birimini oluşturduğu için, çocuk yaşamı boyunca bu birimin kopmaz bir parçası olup onun kesin yetkisi ve sorumluluğu altındadır (4). Feodal düzende, temel üretim birimi olan ailenin denetimi altında bulunan çocuğun, Sanayi Devrimi’yle birlikte aile dışındaki mesleklere yönelmeye başladığı görülmüştür. Çocukların işe ve mesleğe hazırlanmalarının toplumsal bir sorumluluk olarak görülmeye başlanmasıyla birlikte, eğitim kurumları da oluşturulmaya başlanmıştır. Bu eğitim kurumlarının sunduğu hizmetten yararlanan toplumun alt kesimindeki bireyler, ailelerinden daha yüksek toplumsal konumlara gelebilme olanağını da yakalamışlardır. Fakat eğitimin böyle bir

işlevi yerine getirebilmesi, öncelikle, toplumdaki bireylere sağlanan eğitim olanaklarına bağlı olacaktır. Başka bir deyişle, eğitim yoluyla sağlanacak toplumsal konumlar arası hareketlilik, ancak “Eğitimde fırsat eşitliği” sağlandığı ölçüde gerçekleşebilir (3). Ancak toplumsal kaynaklarla tüm çocuklara düzenli eğitim fırsatı sağlama düşüncesine dayanan “Eğitimde fırsat eşitliği” kavramının doğuşu yenidir ve ortaya çıkışı on dokuzuncu yüzyılın başlarına kadar dayanmaktadır (3;4).

Türkiye’de yeterli düzeyde üniversiteye hazırlanma imkânı olmayan düşük gelirli ailelerin çocukları ancak devlet üniversitelerinde lisans veya ön lisans eğitimi görme imkânına sahipken, zaten çok iyi ilköğretim ve orta öğretim okulların da eğitim görmüş, üniversite giriş sınavı için yeterli hazırlayıcı eğitim almış yüksek gelirli ailelerin çocukları daha düşük puanlarla ücretli oldukça yüksek özel üniversitelerde çok iyi bölümlerde eğitim görme imkânına sahip olabilmektedirler. Bu durum ekonomik şartların eğitimde fırsat eşitliğini engellediğinin bir göstergesidir.

Bu konuyla ilgili olarak YÖK’ün 1997 yılında yaptığı (5) “Üniversite Öğrencileri Aile Gelirleri, Eğitim Harcamaları, Mali Yardım ve İş Beklentileri” adlı araştırmada da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada çalışma kapsamında, 51 devlet ve 7 vakıf üniversitesinde bulunan 67 fakülte ile yüksekokullarda bulunan 435 yükseköğretim programına kayıtlı öğrenci kitlesinden tabakalı örnekleme yöntemi ile rastgele seçilmiş yaklaşık 80.000 öğrenci üzerinde, 62 sorudan oluşan bir anket uygulanmış ve toplanan veriler analiz edilerek yükseköğretim politikalarına yol gösterecek önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Anket verileri, aile gelirlerinde devlet ve vakıf üniversiteleri arasında önemli farklılıklar olduğunu göstermiştir. Devlet üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık geliri 74 milyon TL iken, vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık geliri bunun iki katından fazla olup, 179 milyon TL düzeyindedir. O dönemde Türkiye’de hane halkı aylık ortalama gelirinin 73 milyon TL olduğu göz önüne alınırsa, devlet üniversitelerinde öğrenim gören öğrenci ailelerinin ortalama gelirleri ile Türkiye ortalaması arasında önemli bir fark olmadığı ortaya çıkmaktadır. Buna karşın vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, aile geliri yüksek olan öğrenci grubunu oluşturmaktadır.

3.2. Türkiye’de Özel Üniversiteler

Türkiye’de devlet üniversiteleri yanında yer alan vakıf üniversiteleri yüksek ücretleri ve devlet üniversitelerindeki aynı programlara göre düşük puanlarıyla dikkat çekmektedir. Türkiye’de DPT verilerine göre kişi başına cari gelir 2007 yılı için 9.305 dolar iken, 27 AB ülkesinin ortalaması 32.314 dolar ile bizim yaklaşık üç katımızdır. Görece düşük kişi başına gelir düzeyine bir de adaletsiz gelir dağılımı eklendiğinde vakıf üniversitelerinde eğitim görmenin düşük gelirli ailelerin çocukları için ne kadar zor hatta imkânsız olduğu kolayca ortaya çıkacaktır.

Tablo 3: Kişi Başı Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla (GSYİH) (Cari Fiyatlarla, ABD Doları)

Ülkeler	2000	2005	2007
AB-15 - EU-15(1)(*)	29.295,8	47.549,0	58.064,5
AB-27 - EU-27(4)(*)	15.519,0	25.855	32.313,9
TÜRKİYE-TURKEY	4.147,7	7.027,9	9.305,0

(*) :Aritmetik ortalamadır.

Kaynak: DPT. Uluslararası Ekonomik Göstergeler, 2008, (<http://ekutup.dpt.gov.tr/ueg/2008/2008.asp>, Erişim Tarihi: 30.03.2009).

Vakıf üniversitelerinin 2008-2009 yılı eğitim ücretlerinin, bir önceki yıla göre yüzde 3-14 arasında arttığı tespit edilmiştir. Vakıf üniversitelerinin ücret artışları incelendiğinde ilgili üniversitelerinin lisans programlarının ücretlerinin 12-18 bin TL aralığında seyrettiği görülmektedir. En yüksek ücretli programlar ise dış hekimliği ve tıp fakülteleridir (<http://www.memurlar.net/haber/115221/>).

Tablo 4: Vakıf Üniversitelerinin İşletme Lisans Programlarının 2008-2009 Akademik Yılı Ücretleri

Üniversiteler	Ücretleri
Atılım Üniversitesi	12 000 ABD Dolan (KDV Dahil)
Beykent Üniversitesi	12.704,00 TL (KDV Hariç)
Kadir Has Üniversitesi	16.000 TL (KDV Hariç)
Maltepe Üniversitesi	16 950,00 TL (KDV Dahil)
Ufuk Üniversitesi	9 500 ABD Doları (KDV Dahil)
Yaşar Üniversitesi	12 000,00 TL(KDV Dahil)

Kaynak: 2008-ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu (6).

Tablo 4'te 2008-ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzuna göre bazı vakıf üniversitelerinde mevcut işletme lisans programlarının yıllık ücretleri yer almaktadır. Türkiye'de nüfusun, yaklaşık yüzde yirmisinin yoksulluk sınırının altında gelir elde ettiği, gelir dağılımının son derece adaletsiz olduğu ve kişi başına ortalama gelirin 2007 yılı itibarıyla 9.305 dolar olduğu düşünülürse, bu üniversitelerde ancak gelir düzeyi yüksek ailelerin çocuklarının eğitim görebileceği sonucu çıkarılabilir.

Tablo 5'te rastgele seçilen beş özel üniversitenin burslu olmayan işletme lisans programı ile devlet üniversitelerinden beş tanesinin işletme lisans programının üniversiteye giriş puanları görülmektedir. Bu puanları karşılaştırdığımızda devlet üniversitelerine göre çok daha düşük puanlarla özel üniversitelere girilebildiğini görmekteyiz. Çünkü beş özel üniversitenin işletme bölümlerine ortalama 246.500 gibi bir puanla girmek mümkün iken, devlet üniversitelerinde aynı bölüme ancak 296.179 gibi daha yüksek bir ortalama puanla girmek mümkündür.

Tablo 5: Beş Özel Üniversitenin Burslu Olmayan İşletme Lisans Programına ve Beş Devlet Üniversitesinin İşletme Lisans Programına (Birinci Öğretim) Ait 2008 Yılı ÖSYS Merkezi Yerleştirmedeki En Düşük ve En Yüksek Puanlar		
ÖZEL ÜNİVERSİTELER		
Üniversiteler	En düşük Puan (EA-2)	En Yüksek Puan (EA-2)
Atılım Üniversitesi	242.622	275.652
Beykent Üniversitesi	242.075	276.565
Kadir Has Üniversitesi	248.774	280.025
Maltepe Üniversitesi	248.664	282.208
Ufuk Üniversitesi	249.952	279.267
Ortalama	246.417	278.743
DEVLET ÜNİVERSİTELERİ		
Üniversiteler	En düşük Puan (EA-2)	En Yüksek Puan (EA-2)
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	295.818	304.781
Akdeniz Üniversitesi	302.245	320.808
Dokuz Eylül Üniversitesi	308.409	319.209
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	287.832	306.214
Çankırı Karatekin Üniversitesi	286.591	303.147
Ortalama	296.179	310.832

Kaynak: 2008-ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları Kitabı (7).

4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari Programlarda eğitim gören öğrencilerin;

a) Demografik yapısının ve gelir düzeylerinin belirlenmesi (kardeş sayıları, ailelerinin ortalama aylık gelirleri, aylık harcamaları vb.),

b) MYO'da eğitim almak yerine özel bir üniversitede (paralı) lisans eğitimi almayı neden tercih etmedikleri,

c) Üniversite sınavında aldıkları EA-2 (Eşit Ağırlıklı) puanlarının beş özel üniversitenin işletme bölümlerinin ortalaması olan 246.500'den (Bknz. Tablo 5) yüksek olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

5. Yöntem

Araştırmada verilerin objektif olarak toplanıp analizlerinin yapılabilmesi için kullanılacak veriler anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda anketler, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari Programlarda eğitim gören 900 öğrenci kitlesinden rastgele seçilen 250 kişilik örneklem grubuna uygulanmıştır. Bu araştırmanın verileri 15 Şubat–15 Nisan 2009 tarihleri arasında toplanmıştır. Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Meslek Yüksekokulunun İktisadi ve İdari programlarında eğitim gören 250 meslek yüksekokulu öğrencisine 20 soruluk anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler çözümlenerek frekans ve yüzde cinsinden bilgilere dönüştürülmüş ve bunlar yorumlanmıştır.

6. Araştırmanın Bulguları

Kardeş sayısı	Frekans	%
Bir	18	7,2
İki	109	43,6
Üç	79	31,6
Dört ve Yukarı	44	17,6
Toplam	250	100,0

Aylık harcamanız ne kadardır? (TL)	Frekans	%
250 ve altı	81	32,4
250-400	105	42
400-550	41	16,4
550 ve üstü	23	9,2
Toplam	250	100,0

Ailenin ortalama geliri (TL)	Frekans	%
1.000 ve altı	71	28,4
1.000-1.400	91	36,4
1.400-1.800	48	19,2
1.800-2.200	24	9,6
2.200 ve üzeri	16	6,4
Toplam	250	100,0

Bu MYO'da eğitim almak yerine özel bir üniversitede (paralı) <u>li-</u> <u>sans</u> eğitimi almayı neden tercih etmediniz?	Frekans	%
Maddi imkânlarım yetersiz	201	80,4
Özel üniversitelerle ilgili bilgim yoktu	5	2
Maddi imkânlarım yeterli fakat özel üniversiteye gitmeyi istemedim	30	12
Diğer	14	5,6
Toplam	250	100,0

Üniversite sınavında aldığınız EA-2 (Eşit Ağırlıklı) puanınız 246.500'den yüksek miydi?	Frekans	%
Evet	165	66
Hayır	21	8,4
Hatırlamıyorum	35	14
EA-2 Puanım yoktu	29	11,6
Toplam	250	100,0

7. Sonuç ve Öneriler

- Araştırma kapsamındaki öğrencilerin %7,2'si tek çocuklu, geri kalan %92,8'i iki ve daha fazla çocuklu aile ortamında yetişmiştir.
- Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin ortalama gelir dağılımları dikkate alındığında; % 28,4'ü 1.000 TL ve altında, % 36,4'ü 1000–1400 TL arasında, %19,2'si 1.400–1.800 TL arasında, % 9,6'sı 1.800–2.200 TL arasında, %6,4'ü ise 2.200 TL ve üzeri aylık kazanç elde etmektedir.
- Ankete katılan 250 öğrencinin %32,4'ü 250 TL ve altı, %42'si 250–400 TL arasında, %16,4'ü 400–550 TL arasında ve %9,2'si 550 TL ve üstü harcama yapmaktadır.

Ankete katılan öğrencilerin ailelerindeki birey sayıları göz önünde bulundurulduğunda meslek yüksekokulunda okuyan öğrencilerin çoğunluğunun 4 ve daha fazla kişilik ailelerden geldiği anlaşılmaktadır. TÜİK verilerine göre (Bknz. Tablo 1) 4 kişilik bir aile için yoksulluk sınırı 2008 yılı için, 708 TL'dir. Buna ek olarak, bir öğrencinin ortalama 400 TL aylık harcama yaptığı kabul edilirse, %65'i 1.400 TL den daha düşük gelirli ailelerden gelen bu öğrencilerin çoğunluğu yoksulluk sınırında hatta altında gelir elde eden kesimin çocuklarıdır.

- Ankete katılan öğrencilerin özel bir üniversitede lisans eğitimi alamamalarının en önemli sebebi %80,4 oranla maddi yetersizliklerdir. Bu durumda akla gelen ilk soru maddi yetersizlikleri nedeniyle özel bir üniversitede lisans eğitimi alamayan bu öğrencilerin gerçekten üniversite sınavından aldıkları puanların özel bir üniversitede lisans eğitimi almaya yeterli olup olmadığıdır. Bu nedenle öğrencilere beş özel üniversitenin burslu olmayan işletme bölümlerinin ortalaması olan (Bknz: Tablo 5) EA–2 puanlarının 246.500 den yüksek olup olmadığı sorulmuş ve ankete katılan öğrencilerin %66'sının EA-2 puanının 246.500'den yüksek olduğu cevabı alınmıştır.

Yoksulluk sınırının altında gelir elde eden ailelerden gelen meslek yüksekokulu öğrencilerinin çoğunluğu eğitim gördükleri okulda mutsuz ve gördükleri eğitime karşı isteksizdir. Oysaki yıllık ortama ücreti 12–18 bin TL arasında değişen özel üniversitelerin lisans programlarında eğitim görmek için yeterli puanları olan bu öğrencilerin tek suçu ailelerinin fakir olmasıdır (8).

Çalışmanın sonuçları doğrultusunda şu öneriler verilebilir;

- Devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin önemli bir kısmının ailelerinin gelirinin yoksulluk sınırında veya altında olması öğrencilerin ya eğitimlerini yarıda bırakmak zorunda kalmalarına ya da verimsiz bir eğitim dönemi geçirmelerine sebep olmaktadır. Bu nedenle talep eden öğrencilere ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda karşılıksız burs verilmelidir.
- Özel üniversitelere, belli sayıdaki gelir düzeyi düşük öğrenciye ücretsiz eğitim verme zorunluluğu getirilmelidir.
- Özel üniversitelerle devlet üniversitelerindeki aynı bölümlerin puanları

arasındaki uçurumlar ortadan kaldırılmalıdır. Bu sayede maddi imkânları olanların aynı puanlarla özel üniversitelerdeki daha iyi bölümlerde eğitim görmeleri de engellenmiş olacaktır.

- Sonuncusu ve hatta en önemlisi toplumsal gelir dağılımında mümkün olduğu kadar adaletin sağlanması, kesimler arası uçurumların ortadan kaldırılmasını sağlayacak politikaların uygulanması ve kişi başına düşen gelir düzeyinin artırılması gereklidir. Çünkü hukuksal açıdan eğitimde fırsat eşitliği sağlansa dahi toplumdaki gelir düzeyi farklılıkları eğitimde fırsat eşitliğini her zaman engelleyecektir (8).

8. Kaynaklar

1. TÜSİAD. “Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk - Avrupa Birliği ile Karşılaştırma”, Yayın No. T.SÜAD-T/2000-12/295, Aralık 2000. <http://www.tusiad.org/raporlar.nsf/0/47eb2657ee561420422569ae0040e05b?OpenDocument> (Erişim Tarihi: 01.12.2008).
2. Bilen, M. ve Es, M. “ Gelir Dağılımı Sorunu Ve Çözümünde Yeni Arayışlar”, Yönetim ve Siyasette Etik Sempozyumu, 1998, Adapazarı. ss. 376-399. www.econ-turk.org/Turkiyeekonomisi/bilen98.pdf (Erişim Tarihi: 20.12.2008).
3. Zoraloğlu, Y., “Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Üniversite Giriş Sınavları”, <http://e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/193.pdf> (Erişim Tarihi: 24.12.2008).
4. Tan, M. “Eğitsel Fırsat Eşitliği”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Yıl: 1987 Cilt: 20 Sayı: 1-2. <http://www.education.ankara.edu.tr/ebfdergi/pdfler/1987-20-1-2/245-259.pdf> (Erişim Tarihi: 29.12.2008).
5. YÖK Raporları, “Üniversite Öğrencileri Aile Gelirleri, Eğitim Harcamaları, Mali Yardım ve İş Beklentileri Araştırması”, 1997. <http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/raporlar.htm> (Erişim Tarihi: 01.12.2008).
6. 2008-ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu, <http://www.osym.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFF88F742D0D7112512084C09A032B9893> (Erişim Tarihi: 30.03.2009).
7. [2008-ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları Kitabı](http://www.osym.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFD4AF1EF75F7A7968F6E3036611F52BD1), <http://www.osym.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFD4AF1EF75F7A7968F6E3036611F52BD1> (Erişim Tarihi: 30.03.2009).
8. Kandemir, O. ve Kaya F. “Gelir Düzeyi ve Üniversite Tercihi İlişkisi: Meslek Yüksekokulları Düşük Gelirli Ailelerin Çocuklarının Eğitim Gördüğü Yerlermidir?”, 1.Uluslararası 5.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, 27-29 Mayıs 2009, Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu, Konya.
9. www.tuik.gov.tr
10. <http://ekutup.dpt.gov.tr>
11. <http://www.memurlar.net>